The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol —▶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

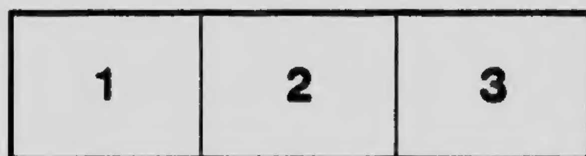
Bibliothèque nationale du Canada

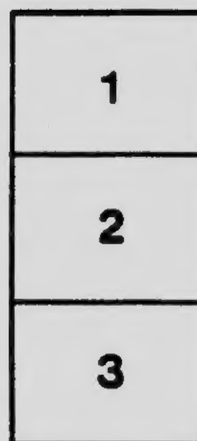
Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

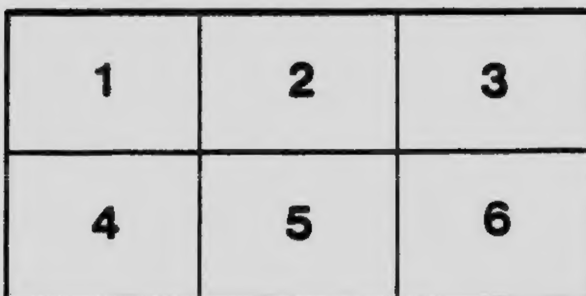
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole —▶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 13.

КНЯЖНА.

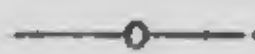
З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера“
852 MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека.
№ 13.

КНЯЖНА.

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера."
852 Main Street, Winnipeg, Canada.

Т. Шевченко

Княжна.

Зоре моя вечірняя!
Зійди над горою,
Поговорим тихесенько
В неволі з тобою.
Роскажи, як за горою
Сонечко сідає,
Як у Дніпра веселочка
Воду позичає,
Як широка сокорина
Віти розпустила,
А над самою водою
Верба похилилась —
Аж по воді розістлала
Зеленії віти,
А на вітах гойдають ся
Нехрещені діти, —
Як у полі на могилі
Вовкулак ночує,
А сич в лісі та на стрісі
Недолю віщує, —
Як сон-трава при долині
В ночі розцьвітає.
А про людей — та нехай їм:
Я їх, добрих, знаю,
Добре знаю!... Зоре моя,
Мій друже єдиний!
Ти не знаєш, що дієть-ся
В нас на Україні;
А я знаю, і роскажу
Тобі, й спать не ляжу,
А ти завтра тихесенько
Богові роскажеш.

I.

Село! і серце одпочине.
Село на нашій Україні —
Неначе писанка. Село
Зеленим гаєм поросло,
Цьвітуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати,
Неначе диво, а кругом
Широколистії тополі,
А там і ліс, і ліс і поле,
І синї гори за Дніпром...
Сам Бог вітає над селом!

Село! село! Веселі хати!
Веселі з-далека палати —
Бодай ви терном поросли!
Щоб люде й сліду не найшли,
Щоб і не знали, де й шукати!

В тому господньому селї,
На нашій славній Україні,
Не знаю, де вони взялись,
Приблуда князь, — була й княгиня.
Ще молоді собі були,
Жили самі, були багаті:
Високі на горі палати,
Чималий у яру ставок,
Зелений по горі садок,
І верби, і тополі,
І вітряки на полі,
І долом геть собі село
По-над водою простяглось.

Колись там весело було:
Бувало, лїтом і зимою
Музика тне, вино рікою
Гостей неситих налива;
А князь аж синїй похожає,
Та сам несьмілим наливає,
Та ще й покрикує: »віват!«

Гуляє князь, гуляють гості,
І покотились на помості.
А завтра знову ожива
І знову пє, і знов гуляє.
І так за днями день минає.
Мужицькі душі аж пищать,
Судовики благають Бога;
Пяниці знай собі кричать:
»І патріот! і брат убогих!
Наш славний князь! Віват! віват!«
А патріот, убогих брат,
Дочку й теличку однїмає
У мужика, — і Бог не знає,
А може знає, та мовчить!

II.

Княгиня в-запертї сидить.
Її і в сїни не пускає
Убогих брат. А що-ж робить?
Сама втекла і повінчалась;
І батько й мати не пускали,
Казали: в гору не злазь!
Так нї, за князя! От і князь!
От і пишайсь тепер, княгине!
Загинеш, серденько, загинеш,
Мов ряст весною у-ночи;
Засхнеш, не знати-меш нїчого:
Не знати-меш, як хвалять Бога,
Як люде люблять, живучи.
А жить так, Господи, хотїлось!
Хотїлось любити
Хоч годочок, хоч часочок,
На сьвіт подивитись.
Не довелось, — а все було,
Всього понадбала
Стара мати. Саму тебе
Мов намалювала;
Хоч молись перед тобою,
Мов перед сьвятою.
Красо моя молодая,

Горенько з тобою!
Жить би, жить, та славить Бога
І добро творити,
Та божою красотою
Людей веселити, —
Так же ні! А молодії
Та карії очи
Щоб марніли в самотині...
Може Бог так хоче?
Боже! Боже! Даєш волю
І розум на сьвіті,
Красу даєш, серце чисте
Та не даєш жити.
Не даєш на рай веселий,
На сьвіт Твій великий,
Надивитись, намолитись
І заснуть на віки!

Не весело на сьвіті жить,
Коли нема кого любить.
Оттак і їй, одній, єдиній,
Ще молодій моїй княгині,
Красу і серце засушить
І марно згинуть в самотині —
Аж страшно. А вона молилась
І жить у Господа просилась,
Бо буде вже кого любить.
Вона вже матїрю ходила,
Уже пишалась і любила
Своє дитя; і дав дожить
Господь їй радости на сьвіті,
Узріть його, поцілувать
Своє єдинеє дитя,
І перший крик його почути...
Ох діти! діти! діти
Велика божа благодать!

III.

Сльози висохли, пропали,
Сонце просіяло,

І княгиня з дитиною
Не тією стала;
Ніби на сьвіт народилась,
Гралась, веселилась,
І княжній своїй маленькій
Сорочечки шила,
І маленькі рукавчата
Шовком вишивала,
І купала, й колихала,
Сама й годувала.
Бо княгині тілько вміють
Привести дитину,
А годувать та доглядать
Не вміють княгині;
А потім оха: »Забуває
Мене мій Поль, або Филат!«
За-щож воно тебе згадає?
За те хиба, що привела?
А моя свою дитину
Сама доглядала,
А пяного свого князя
І не допускала.

Мов яблучко у садочку
Кохалась дитина.
І говорить уже стало,
І вчила княгиня
Тілько »мамо« вимовляти,
А »тату« не вчила...
І книжочок з кунштиками
В Ромні накупила,
Забавляла, розмовляла,
І Богу молитись
І азбуку по кунштиках
Заходилась вчити;
І що божий день купала,
Рано спати клала,
І пилиночки на неї
Впасти не давала,
І всю ніченьку над нею
Вітала, не спала,

Надивлялась, любувалась
Княжною своєю.
І жениха їй єднала,
І раділа з нею,
І плакала. Довгі коси
Уже розплїтала
І, лишенько, свого князя
Пяного згадала
У мундирі, та й закрила
Заплакані очи.
А дитині ніби снить ся,
Мов вимовить хоче:
—» Не плач, мамо! не розплїтай
Мої довгі коси,
Посічуть ся«... Що день божий
Радости приносить
Своїй матері щасливій
Дочка уродлива:
Мов тополя виростає
Сьвітові на диво.
Виростає, та недовго
Буде веселити
Свою матїр: Бог карає
Княгиню на сьвіті.
А за віщо? Чудно людям,
Бо люде не знають,
Чому добре умирає,
Злеє оживає...

Занедужала княгиня,
І князь схаменув ся,
За бабами знахарками
По селах метнув ся.
Наїхали; заходились,
Лїчили, лїчили,
Поки її безталанну
В труну положили.

IV.

Не стало на селї княгинї,
І гусла знову загули,

А сирота її в селі,
Її единая дитина,
Мов одірвалось од гільлї:
Ненагодоване і босе,
Сорочечку до зносу носить,
Спекло ся бідне на жару;
Лопуцьки їсть, ставочки гатить
В калюжах з дітьми у яру.
Умий ся, серденько, бо мати
Он дивить ся й не пізнає
Межи дітьми дитя своє,
І думає: тебе нестало.
Умий ся, серце, щоб пізнала
Тебе, єдиную свою,
І Господа б благословляла
За долю добрую твою.
Умила ся; а добрі люде
Прибрали, в Київ одвезли
У інститут. А там що буде?
Побачим.

Гусла загули,
Гуляє князь, гуляють гості,
Ревуть палати на помості,
А голод стогне на селі.
Ой стогне він, стогне по всій Україні,
Кара Господева. Тисячами гинуть
Голодні люде. А скирти гниють,
А пани й полову жидам продають,
Та голоду раді, та Бога благають,
Щоб ще хоч годочок хлїбець не рожав:
Тогдї б і в Парижі і иншому краю
Наш брат хуторячин себе показав!
А Бог — ні, не знає, бо то було б диво,
Щоб чув те і бачив, і не покарав...
Або вже аж надто довготерпеливий!...

Минають літа. Люде гинуть:
Лютує голод в Україні,
Лютує в княжому селї.
Скирти вже княжі погнили,

А він байдуже: пе, гуляє,
Та жида з грішми виглядає.
Нема жидка... Хлїби зійшли;
Радіють люде, Бога просять;
Аж ось із Києва привозять
Княжну. Мов сонечко зійшло
Над обікраденим селом.

V.

Чорнобрива, кароока,
Вилитая мати,
Тілько смутна, невесела.
Чого б сумувати?
Або може вже такою
Воно й уродилось?
Або може молодеє
Чи не полюбило
Кого-небудь? Ні, нікого!
Весела гуляла,
Мов ласочка з кубелечка,
На сьвіт виглядала
З того Києва; аж поки
Побачила села
Знївечені, з того часу
Стала невесела.

Мов сизая голубонька
Село облетіла;
У всїх була, всїх бачила,
Всї повеселїли:
Там словами привітала,
Там нагодувала;
Що день божий обходила
Село, помагала
Усякому, а сироти
До неї в покої
Приходили і матїрю
Своєю сьвятою
Її звали, і все село
За неї молилось.

А тим часом жиди в селї
З грішми появились.
Радіє князь, запродує
З половою жито,
І молотить виганяє
Людей недобитих.
Змолотили, нівроку їм,
За одну годину
І з клунею провіяли.
Князь і не спочинув:
На могорич закликає,
Та пе та гуляє
Аж у гаї, бо в покоях
Дочка спочиває.

Гармідер, галас, гам у гаї,
Срамотні співи; аж лящить
Жіночий регіт; завиває,
Реве хазяїн: »Будем пить,
Аж поки наша доня спить!«

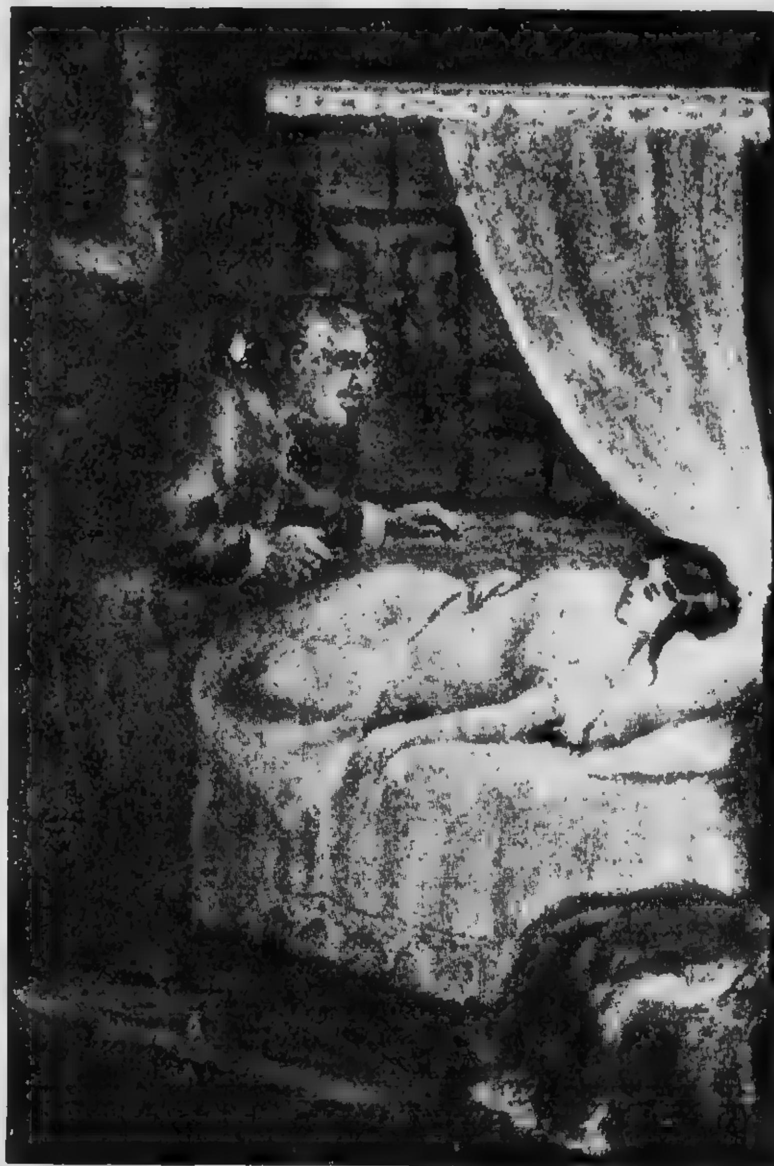
VI.

А доня в-запертї сидить,
В свойому сумному покою,
І дивить ся, як над горою
Червоний місяць аж горить.
З-за хмари тихо виступає,
І ніби гори оживають,
Дуби з діброви, мов дива,
У поле тихо одхожають,
І пугач пуга, і сова
З-під стріхи в поле вилїтає,
А жаби крякають, гудуть.
Дивітесь, очи молодії,
Як зорі божії встають,
Як сходить місяць, червоніє;
Дивіте ся, поки вас гріє,
А зорі спати не дають!
Головою молодою
На руку схилилась,

До півночи невесела
На зорі дивилась
Княжна моя. Дивила ся,
Та й плакати стала.
Може серце яке лихо
Тихо прошептало...
Та байдуже! поплакала
Трошки, усьміхнулась,
Помолилась, та й спать лягла,
І тихо заснула.

VII.

В гаю все покотом лежало,
Пляшки і гості: де що впало,
Там і осталось. Сам не впав,
Остатню каплю допивав,
Та й ту допив. Встає, не пада,
Іде в покої. Скверний гаде !
Куда ти лізеш? Схаменись!
Не схаменув ся. Ключ виймає,
Прийшов, і двері одмикає,
І лізе до дочки. Прокинься,
Прокинь ся, чистая! Схопись,
Убий гадюку — покусає!...
Убий, і Бог не покарає,
Як тая Ченчіо колись
Убила батька кардинала,
І Саваофа не злякалась.
Ні, не прокинула ся, спить.
А Бог хоч бачить, та мовчить,
Гріхам великим потурає...
Не чуть нічого. Час минає,
А потім крик, а потім ґвалт
І плач почули із палат,
Почули сови; потім знову
Не чуть нічого. І в той час
Скирти і клуня зайнялась,
І зорі зникли. Хоч-би слово,
Хоч-би де голос обізвавсь!
Пани в гаю не ворушились;
А люде збіглись та дивились,

І лізе до дочки...

Як дим до неба підіймавсь.
Прокинулись в-ранці гості,
Аж бачать, що лихо;
Покинули свого князя,
Та любо, та тихо.
Так і ми його покинем,
Так і Бог покине.
Тебе тілько не покине
Лихая година,
Княжно моя безталанна,
Знівечений цьвіте!
Ти ще будеш покутувать
Гріхи на сім сьвіті,
Гріхи батькові. О доле,
Лукавая доле!
Покинь їх хоч на старість,
Хоч на чужім поли,
На безлюдьді! Не покинеш,
Поведеш до краю,
До самої домовини,
Сама й поховаєш.

В селі не бачили й не чули,
Де вона поділась.
Думали, на пожарищі
Небога згоріла.

VIII.

Стоїть село невесело
На горі палати
Почорніли. Князь хиріє,
Не здужає встати;
А підвести нема кому,
Ніхто й не загляне
До грішного болящого
В будинки погані.
Люде трохи очуняли;
Господа благають,
Щоб княжна до їх вернулась.
А її немає,

І не буде вже сьвятої.
Де-ж вона поділась?
У Києві пресьвятому
В черниці постриглась.

—

Родилась на сьвіт жить, любить,
Сіять господньою красою,
Вітать над грішними сьвятою,
І всякому добро творить.
Та радости нестало в Бога
Для нещасливої княжни.

Шукаючи старовини
В моїй Україні убогій
Заїхав я у Чигирин,
І в давній монастир дівочий.
Великі дні, великі ночи,
Великі люде із руїн
На сьвіт виходять і говорять,
Говорять страшно... Плачуть гори,
І серце плаче. Добре жить,
Коли нема чого любить.
В монастирі ми спочивали
У холодку, коло стіни,
І нам черниця росказала
Страданіє сестри княжни.
»Була багата, — говорила:
До гробу божого ходила,
Верталась в Київ одпочить,
Зайшла в Чигрин до нас убогих,
Та мабуть тяжкая дорога
Її спіткала... Тяжко жить,
З старцями по сьвіту ходить.
Вона була ще молодою
І прехорошая собою,
Та тілько сонцем запеклась
Та й занедужала. Лежала
Недовго щось, седмиці з три,
І все до крихти росказала
Мені і Ксенії сестрі,
І вмерла в нас. І де ходила,

В яких-то праведних містах!
А в нас сердешна опочила..
Отсе її сьвята могила...
Ще не поставили хреста.«

1847.
Орська кріпость.

—0—

Ілюстрована Шевченківська бібліотека.

1. Причинна. З 2 малюнками і портретом.
2. Катерина. З 3 малюнками і портретом.
3. Тополя. З 1 малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. З 15 малюнками і портретом.
5. Черниця Маряна. З 1 малюнком і портретом.
6. Утоплена. З 1 малюнком і портретом.
7. Гамалїя. З 1 малюнком і портретом.
8. Сова. З 1 малюнком і портретом.
9. Єретик або Іван Гус. З 1 малюнком і портр.
10. Невольник. З 2 малюнками і портретом.
11. Наймичка. З 2 малюнками і портретом.
12. Відьма. З 1 малюнком і портретом.
13. Княжна. З 1 малюнком і портретом.
14. Москалева криниця. З 1 малюнком і портр.
15. Варнак. З 1 малюнком і портретом.
16. Титарівна. З 1 малюнком і портретом.
17. Марина. З 1 малюнком і портретом.
18. Сотник. З 1 малюнком і портретом.
19. Петрусь. З 1 малюнком і портретом.
20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. З 2 малюн. і портрет.
21. Русалка. — Як би тобі довело ся. З 2 малюнками і портретом.
22. Назар Стодоля. З 2 малюнками і портретом.
23. Збірник дрібних віршів. З 7 малюнками і портр.
24. Збірник дрібних віршів про Україну та козацтво. З 4 малюнками і портретом.

За всі разом....... $1.50.

Кождий свідомий Українець повинен знати

ІСТОРІЮ СВОГО КРАЮ.

Видавництво »Канад. Фармера« в порозуміню з Руською Книгарнею у Вінніпеґу передрукувало старокрасве видане Проф. М. Грушевського

ІЛЮСТРОВАНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

в компелетї. Історія є популярна і зрозуміла для кождого. В старім краю випродано два виданя, тепер вже час щоби по 4-ох лїтах появив ся третий наклад. Є се величезна книга, має 516 сторін, 416 образків. — Цїна $3.00.

Замовленя висилайте на адресу:

Ruska Knyharnia

848-850 Main St. Winnipeg, Man.